

1. LA POBLACIÓ

1.1. INTRODUCCIÓ

Les dades definitives del padró municipal d'1 de gener de 2011 i les dades provisionals d'1 de gener de 2012 continuen la tendència de l'alentiment progressiu en el creixement de la població que es detecta d'ençà de l'inici de la crisi econòmica internacional (*vegeu l'apartat 1.1 del capítol I*). L'arxipèlag balear ha assolit 1.113.114 habitants segons el padró de 2011 i 1.118.654 habitants segons la dada provisional de 2012, xifres que suposen un augment de 7.065 residents i de 5.540 residents, respectivament. Quant a l'Estat espanyol, ha arribat als 47.190.493 segons el padró d'1 de gener de 2011 i a 47.212.990 habitants segons la dada provisional del padró 2012, amb un creixement absolut de 169.462 persones i de 22.497 residents, respectivament ([vegeu el quadre III-1](#)).

Els creixements relatius, tant a l'Estat espanyol com a l'àmbit autonòmic, han experimentat un descens important si els comparam als valors assolits en el darrer decenni, en què cap de les xifres de la sèrie havia presentat uns guarismes tan baixos. La població estatal, segons la revisió del padró de 2011, va experimentar un creixement del 0,4% i, d'acord amb la xifra provisional del 2012, d'un 0,05%. A les Illes Balears, amb uns creixements un poc més elevats, també ha baixat de manera notable el creixement demogràfic, fins a situar-se en el 0,6% segons la revisió del padró del 2011, i del 0,5% segons la dada provisional del 2012. Amb l'excepció de les ciutats autònomes, cap comunitat autònoma aconsegueix assolir creixements superiors a l'1% d'ençà la revisió de l'any 2011. Així mateix, augmenta el nombre de les que perden població, i la resta, en general, obtenen uns creixements que se situen devers el mig punt percentual. No obstant això, les Illes Balears, que comparteixen aquest nou cicle de creixement més alentit i menys intens, continuen situant-se entre les autonomies que presenten majors creixement relatius ([vegeu el quadre III-2](#)).

Si deixam de banda la repercussió que poden suposar les modificacions introduïdes en la gestió del padró amb la implantació de les baixes per caducitat en el 2006 (obligació per als estrangers no comunitaris sense

autorització legal de residència permanent de renovar-ne la inscripció padronal cada dos anys i la mesura de control adreçada a confirmar la residència dels estrangers comunitaris o amb residència permanent establerta l'any 2009), es constata que a partir de la revisió del padró de 2010 els creixements obtinguts per la població estrangera han baixat fins uns valors molt allunyats als de l'inici del segle XXI. Cap comunitat autònoma supera creixements superiors al 6% en les xifres definitives corresponents a les dues darreres revisions. Aquesta tendència decreixent queda marcada, fins i tot, per un lleu decrement de la població estrangera (-0,7%) a l'Estat espanyol en la dada provisional de la revisió del 2012 ([vegeu el quadre III-3](#)).

La població estrangera -que explica, en gran mesura, el fort creixement demogràfic registrat a començament del segle XXI assolí, segons dades definitives, l'1 de gener de 2011 els 5.751.487 habitants a l'Estat espanyol, mentre que a les Balears els estrangers suposen un col·lectiu de 242.812, la qual cosa representa un 21,8% de la població, la major xifra de totes les comunitats autònomes i molt per sobre de la mitjana estatal, que és del 12,2% ([vegeu el gràfic III-1](#)).

Les dades provisionals d'1 de gener de 2012 ens mostren, després de molts anys, un decreixement global del nombre d'estrangers residents. Tot i que, quan se'n publiquin les xifres definitives, el resultat pugui variar i augmentar lleugerament, el cert és que les tres darreres revisions marquen un nou cicle. Aquest cicle es caracteritza per uns creixements molt més suaus, o sovint per decrements, com a conseqüència del descens dels fluxos immigratoris anuals i d'uns majors controls en la comptabilització del col·lectiu.

El padró de 2011 reflecteix, en la mateixa línia, un descens en la intensitat dels fluxos migratoris. A l'Estat espanyol es comptabilitzen 3.753 estrangers més que en 2010, i 556 a les Illes Balears. Aquests resultats, ja definitius, es mantenen molt allunyats dels augments assolits a principi del segle, superiors al mig milió d'estrangers en el total espanyol o dels més de 25.000 residents a les Illes Balears.

Un terç del creixement migratori estranger de l'Estat espanyol és conseqüència del flux de romanesos, que amb 865.707 són el col·lectiu més nombrós dels estrangers residents, per damunt dels marroquins, que amb 773.995 ocupen la segona posició i molt per sobre dels equatorians (360.710) i dels britànics (391.194). Altres increments importants s'han registrat entre els ciutadans marroquins i els xinesos. Contràriament, es detecten significatius descensos de ciutadans equatorians, bolivians i argentins.

A les Illes Balears, les taules de l'ibestat referides a la revisió del padró de 2011 ens mostren un baix increment (0,23%) del nombre d'estrangers. Les colònies que més han augmentat són la italiana (769), l'alemanya (678) i la romanesa (717). Això no obstant, es detecten balanços migratoris negatius o, dit d'una altra manera, fluxos de retorn més potents que els d'entrada en set dels 22 països amb majors colònies residents a les illes Balears. Els països que presenten decreixements en el nombre de residents, com succeïa també en els resultats de l'any anterior, són països llatinoamericans: l'Argentina, Bolívia, l'Uruguai, el Brasil, Xile, l'Equador i Colòmbia, que en conjunt han baixat més de 4.000 persones, aproximadament. No tots aquests descensos són conseqüència dels moviments de retorn produïts durant l'any de la revisió, ja que molts s'han donat de baixa per caducitat [\(vegeu el quadre III-4\)](#).

1.2. L'EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

Si comparam la població de 2011 (1.113.114) amb la de 2001 (878.627), conclourem que ha crescut en 234.487 persones, o el que és el mateix, més d'un 25%. La importància de la immigració és òbvia si analitzam el creixement per nacionalitats. Així, en el mateix període, la població de nacionalitat espanyola ha crescut en 65.558 persones, mentre que la colònia d'estrangers ha augmentat en 168.929. La població espanyola només ha augmentat un 8,15%, mentre que la població estrangera ha crescut un 228,69%, és a dir, s'ha multiplicat per 3,2 en el termini de només deu anys [\(vegeu el quadre III-5\)](#).

L'illa que ha experimentat el major creixement relatiu ha estat Formentera, amb prop d'un 50%, que ha estat conseqüència, tant del creixement en valors absoluts molt similars d'espanyols (1.706) i estrangers (1.784). Eivissa és l'illa

que, amb el 42,54% d'increment, ocupa la segona posició quant a creixement; els 40.126 nous habitants es distribueixen entre 15.075 espanyols i 25.051 estrangers. En només deu anys la colònia estrangera eivissenca s'ha més que triplicat. Menorca se situa en tercera posició, amb un percentatge de creixement molt similar a la mitjana, i ha crescut en 19.579 persones, de les quals 8.288 són espanyoles i 11.291 són estrangeres. Cal destacar que Menorca és l'illa que ha experimentat el major creixement relatiu d'estrangers, ja que en el 2000 n'hi havia 4.178, i el 2010 aquesta xifra augmentà fins als 15.469, és a dir, es va multiplicar per 3,7 ([vegeu el gràfic III-2](#)).

Per illes, el percentatge de població estrangera comunitària (UE-15) més elevada es presenta a Formentera, amb un 56%, i la més baixa a Mallorca, amb un 40%. Eivissa té un 44% i Menorca un 48% ([vegeu el quadre III-6](#)).

1.3. L'EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA MUNICIPAL

En primer lloc, si analitzam l'increment total municipal de la població, ens adonam que únicament un municipi de les Illes ha perdut població: Escorca, que ha passat de 306 a 284 habitants, tot i que és un municipi atípic, amb accés molt difícil, amb una estructura de la propietat rústica de grans dimensions i un hàbitat amb un grau elevat de dispersió i sense grans infraestructures productives. No obstant això, la tendència global en aquest decenni ha estat presentar un fort creixement de població que, en molts casos, ha significat increments superiors al 30, 40, 50 i, fins i tot, en el cas des Mercadal, a Menorca, del 65% ([vegeu mapa III-1 i el quadre III-7](#)).

L'illa en què els municipis presenten, en conjunt, taxes més elevades de creixement és Eivissa, en què tots els municipis creixen entre un 24,45% (Sant Joan de Labritja) i més del 50% (Sant Josep de sa Talaia). Menorca presenta més dispersió i les taxes van des de l'increment de l'11,76% de Ferreries fins a la taxa des Mercadal, la més elevada de l'arxipèlag. Mallorca, com és habitual per la major tipologia de municipis, presenta molta dispersió. Alguns com Consell, Marratxí i ses Salines superen el 50% del creixement, mentre que n'hi ha que romanen per davall del 10%.

L'anàlisi municipal ens ofereix, doncs, una major dispersió de dades. Així mateix, volem posar de relleu dues qüestions: segons les dades de la revisió del padró de 2011 hi ha deu municipis que tenen un terç o més de població estrangera, i 34, la meitat, en tenen una cinquena part. El major percentatge, amb un 42%, el presenta el municipi de Deià, un municipi de la Serra de Tramuntana amb una llarga tradició residencial d'artistes, intel·lectuals i de grups econòmics benestants. La resta de municipis propers a un terç de la població de nacionalitat estrangera presenten la distribució següent: a Mallorca, Andratx i Calvià al Ponent; Alcúdia a les badies del nord-est; Capdepera i Sant Llorenç des Cardassar al Llevant; i Santanyí i ses Salines al Migjorn. Tots aquest municipis són costaners i presenten una vocació residencial important, a més d'una estructura de serveis i turisme ben desenvolupada. Eivissa també presenta un percentatge de població estrangera elevat el municipi de Sant Joan de Labritja, que sempre havia presentat una implantació residencial estrangera forta i, finalment, Formentera, que ja hem comentat en l'apartat insular.

Quant als municipis que tenen poca presència relativa de població estrangera (que en aquesta anàlisi situarem en el 10% de la població) en trobam quatre a Mallorca situats al Raiguer (Santa Maria del Camí, Binissalem i Consell) i, el municipi dormitori de Palma, Marratxí. Són municipis interiors que han romàs al marge de l'atracció residencial massiva que tenen altres municipis de la Serra de Tramuntana o d'altres àrees amb fort desenvolupament dels serveis turístics. A Menorca, hi trobam en aquesta situació el municipi de Ferreries ([vegeu el mapa III-2](#)).

1.4. REPERCUSSIONS DEMOGRÀFIQUES DE L'EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

L'anàlisi de l'evolució estructural de la població per nacionalitats en el darrer decenni ens permet arribar a una sèrie de conclusions:

El grup de població que ha experimentat un creixement més important és el grup dels actius (16-64 anys, 70% de la població total a l'any 2010). La població estrangera, venguda massivament en aquesta dècada a la recerca d'oportunitats econòmiques i vitals, és responsable del 80% de l'increment

d'aquest grup. La incorporació d'aquests contingents ha incidit significament en la piràmide etària, és a dir, en l'estructura per edat i sexe de la nostra societat. Ha contribuït, d'una banda, que el procés d'envelliment de la població a les Illes s'alenteixi a curt termini i, de fet, les Illes constitueixen una de les CA menys envellides i, de l'altra, que la base de la piràmide s'eixampli com a conseqüència del potencial de fecunditat que aporta la venguda de població jove i que ha determinat que durant aquest decenni s'hagin incrementat les taxes de natalitat ([vegeu el quadre III-8](#)).

L'any 2010 l'edat mitjana a la maternitat a Espanya fou de 31,21 anys, mentre que a les Illes Balears s'assolia un mitjana de 30,79 anys. Això no obstant, s'ha de tenir present que es produeixen diferències molt significatives en la maternitat segons la nacionalitat. Les mares estrangeres mantenen un calendari de fecunditat més jove, sobretot les que procedeixen d'Àfrica (el Marroc) i d'Amèrica del Sud, que són les dones estrangeres que més contribueixen a la natalitat de les Illes. L'any 2010 l'edat mitjana de les mares estrangeres a Espanya era de 28 anys, i a les nostres illes de 29 anys. No obstant això, si s'atén a l'evolució d'aquest indicador d'ençà de l'any 2002, s'observa un envelliment progressiu i ràpid. Durant el període que va de l'any 2002 al 2010, l'edat mitjana a la maternitat d'aquest col·lectiu només ha augmentat al llarg d'un any, mentre que en aquest mateix període, les mares espanyoles continuen la tendència d'un retard progressiu de la maternitat, tot i que l'indicador evoluciona més lentament, ja que acumula els retards anteriors significatius, i en el període esmentat l'edat mitjana augmenta 0,7 anys. Aquest procés de retard general del calendari a la maternitat indica, al seu torn, l'adopció dels patrons nadius per part del col·lectiu de la població estrangera ([vegeu el quadre III-9](#)).

El nombre de fills per dona a les Illes segueix una evolució confluent amb les dades estatals, que se situen en el 2010 en 1,4 fills per dona. L'anàlisi d'aquest indicador ens mostra distints cicles: un descens progressiu des de 1975 fins als darrers anys del segle XX, moment en què s'inicia una fase de recuperació lleugera que es manté fins al 2008; l'any 2009 i l'any 2010 pareixen marcar un punt d'inflexió i la fi d'aquesta recuperació. Per primera vegada, després de

més de deu anys d'una recuperació lleugera, es produeix un descens que discorre paral·lel a un menor creixement de la població. L'indicador calculat per tipus de nacionalitat es manté entre les mares espanyoles des del 2001 entorn a 1,3 fills per dona, amb un descens lleu en el 2009 i en el 2010. La tendència entre les mares estrangeres és ben distinta i presenta una evolució descendent des de l'any 2001 fins al 2010, encara que l'indicador sigui superior al que presenten les dones de nacionalitat espanyola ([vegeu el quadre III-10](#)).

Durant aquest decenni s'han anat consolidant noves formes de convivència. D'una banda, augmenten les llars unipersonals i, de l'altra, segons l'Enquesta nacional d'immigrants (2007) a les Illes un terç de les llars té entre els seus membres algun immigrant. A més, entre les formes de convivència, les parelles de fet, amb o sense fills, passen a significar un nombre important de les llars. No hi ha cap font que permeti esbrinar directament l'evolució a les Illes d'aquest tipus de llars. No obstant això, dues dades ens permeten conèixer la importància actual d'aquest fenomen: d'una banda es registra un elevat percentatge de nascuts de mares no casades (41% dels naixements) i, de l'altra, la baixa taxa de nupcialitat actual a les Illes Balears ([vegeu el quadre III-11](#)).

Les taxes de nupcialitat, que es mantenen en uns valors baixos, com també d'altres sèries estadístiques com la de naixements, reflecteixen un canvi sociològic en el model de convivència en parella. Així, de cada vegada és més freqüent la convivència sense establir lligams matrimonials, i, en cas que s'elegeixi la via matrimonial, en més del 60% dels casos s'opta com a forma de celebració la civil i a una edat cada cop més tardana. Les dades de 2010 per a les Illes Balears mostren que l'edat dels homes per contreure matrimoni s'ha enfilat fins als 33,2 anys i la de les dones fins als 31 anys ([vegeu el gràfic III-3](#)).

Els fluxos migratoris internacionals es reflecteixen de manera fefaent en l'estadística de matrimonis. Les darreres dades disponibles (2010) mostren que només el 66% es produeixen entre espanyols, quan a principis de segle aquesta xifra era superior al 84% i superava el 90% durant els anys 90 del segle XX. Per illes, és on més es palesen aquestes diferències. Així, Formentera és l'illa on més impacte assoleix la immigració internacional en la

matrimonialitat; només el 53% del matrimonis de 2010. Eivissa també presenta un fort índex d'enllaços matrimonials, i un dels dos membres, com a mínim, és de nacionalitat estrangera. Així, menys del 57% de matrimonis el 2010 se celebraren a Eivissa entre espanyols. Menorca és la que presenta un major percentatge d'enllaços entre ciutadans espanyols, amb un 77% ([vegeu el gràfic III-4](#)).

La baixa nupcialitat que caracteritza el període estudiat s'ha produït amb el procés paral·lel de la forta incidència de les dissolucions matrimonials. D'ençà del 2006, en què s'assolí la xifra màxima de dissolucions matrimonials, se n'ha produït una reducció progressiva. El 2010 se n'han produït 110.321 a l'Estat espanyol, i s'ha tornat a les xifres de començament de decenni. El mateix succeeix a les Illes Balears, on s'ha passat de 3.949 dissolucions a 2.853. Potser la crisi econòmica, d'una banda, i el major predomini d'enllaços informals (convivències de fet, sense matrimoni) de l'altra, expliquen el descens d'aquesta tendència.

1.5.L'ÍNDEX DE PRESSIÓ HUMANA A LES ILLES BALEARS

L'índex pressió humana és un indicador elaborat per l'Ibestat, que pretén facilitar-nos una dada aproximada de la població que hi ha en realitat a l'arxipèlag en un moment determinat i que ens permet una comparació amb la població que hi resideix habitualment, que coneixem gràcies a les dades padronals.

És una informació que resulta especialment important en una comunitat com la de les Illes Balears, que es caracteritza per una estacionalitat econòmica i demogràfica forta, que deriva d'una especialització molt marcada entorn al turisme de sol i platja.

Aquest tipus de turisme presenta una forta concentració en un període molt concret de l'any, bàsicament el període estival i els mesos que l'envolten, i resulta de la convergència dels períodes clàssics vacacionals de les classes mitjanes europees, que en són els principals usuaris; una distància òptima amb transport aeri dels nuclis emissors; les característiques climàtiques i

ambientals de les nostres illes i una bona oferta residencial i complementària, entre d'altres factors.

L'evolució de l'indicador de pressió humana durant tota la sèrie cronològica compresa entre el 1997 i el 2011, marca els valors màxims de càrrega demogràfica en la primera quinzena del mes d'agost i els valors mínims entre els mesos de desembre (en dates lligades amb les festes de Nadal) i de començaments de gener. Les vacances de Pasqua representen un altre dels períodes en què, de forma constant, l'IPH augmenta en tota la sèrie. El dia amb major càrrega demogràfica fou el 10 d'agost de 2011, en què s'ha estimat que a les illes hi havia 1.890.426 persones, 400.000 persones més de las que es calcula que hi havia el dia de major IPH en 1997 (7 d'agost) ([vegeu el quadre III-12](#)).

El dia de menor càrrega demogràfica durant l'any 2011 fou el 23 de desembre, amb una estimació d'1.059.823 persones, aproximadament 50.000 persones menys que la xifra oficial provisional del padró i entorn a unes 800.000 persones menys que el dia de major càrrega demogràfica. L'estacionalitat hi té un reflex més que evident. Això, si fa no fa, implica que la població que ha de suportar les Illes en el període àlgid de l'activitat turística superi en un 76% la que suporta en el mesos de menor activitat econòmica. L'IPH per illes mostra diferències importants: mentre que Eivissa i Formentera i Menorca més que dupliquen la població entre el màxim i el mínim anual, la població de Mallorca s'incrementa en un 60% aproximadament.

Si comparam les dades de l'IPH entre 1997 i 2011 podem concloure que tant els valors màxims com els mínims han experimentat forts increments, d'una banda. Així, per al conjunt de les Illes el màxim d'IPH ha crescut entorn del 33%, mentre que el mínim d'IPH ha crescut més del 42%. Els valors dels mínims poblacionals han experimentat els increments més destacats, conseqüència lògica del enormes fluxos de població registrats com a conseqüència dels processos de creixement econòmic accelerat, que es produïren a començament del segle XXI i que determinaren l'arribada d'uns nous fluxos immigratoris internacionals potentíssims.